

کارکرد قاعده وجوب دفع ضرر محتمل در حقوق

مهدی رحمانی منشادی

وکیل دادگستری، استاد دانشگاه فنی امام علی یزد، یزد، ایران

چکیده

به موجب اصل ۱۶۷ قانون اساسی: «قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیابد و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر، حکم قضیه را صادر نماید و نمی تواند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد.» قاعده وجوب دفع ضرر محتمل قاعده‌ای است که در اکثر کتاب‌های قواعد فقهی و فقهی مورد بررسی و پذیرش فقها قرار گرفته است و واضح است که کتب فقهی و قواعد فقهی از منابع معتبر اسلامی محسوب می‌شوند. مفاد قاعده این است که اگر احتمال ضرری پیش آید باید ضرر مزبور دفع گردد خواه ضرر مزبور دنیوی باشد یا اخروی و خواه ضرر مادی یا معنوی باشد. قاعده وجوب دفع ضرر محتمل قاعده‌ای عقلی است و به همین دلیل معنای وجوب در قاعده، وجوب ارشادی است. در خصوص مصادیق قاعده در حقوق ایران دو دسته قوانین وجود دارد: دسته اول قوانینی است که قانون‌گذار برای دفع ضرر احتمالی از افراد جامعه وضع کرده است مواد ۱۲۲ و ۱۲۴۱ قانون مدنی مصوب ۱۳۱۴ و ماده ۱۵ قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶. دسته دوم قوانینی است که قانون‌گذار برای دفع ضرر احتمالی از خود وضع کرده است مثل ماده ۲۱ قانون صدور چک.

واژه‌های کلیدی: قاعده عقلی، ضرر، ضرر دنیوی، ضرر اخروی، درجه اهمیت ضرر

مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه

دوره ۵، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۸، صفحات ۳۰-۴۰